

## Nr 69

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till psykiatrisk sjukvård m. m., given Stockholms slott den 17 mars 1967.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts  
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

**BERTIL**

*Sven Aspling*

### **Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen redovisas avtal med storstäderna om deras övertagande av hela den psykiatriska sjukvården i dessa städer. Enligt avtalen skall statsbidrag utgå till vården enligt samma principer som gäller för landstingen. Bidragen föreslås utgå från två nya anslag, bidrag till anordnande resp. drift av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö med 12 resp. 180 milj. kr.

Vidare föreslås medelsanvisningar till statlig psykiatrisk sjukhusvård, avlöningar och omkostnader, samt till vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker.

Slutligen anmäls avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 17 mars 1967.*

**Närvarande:**

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter, fråga om vissa anslag till psykiatrisk sjukvård m. m. och anför.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan (bil. 7 s. 130—132 och 138) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna följande anslag, nämligen

*Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Avlöningar*, ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.;

*Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Omkostnader*, ett förslagsanslag av 3 700 000 kr. samt

*Bidrag till psykiatrisk sjukvård i Stockholm, Göteborg och Malmö*, ett förslagsanslag av 165 000 000 kr.

Statens förhandlingsnämnd har inkommit med redogörelse för de avtal som träffats med städerna Stockholm, Göteborg och Malmö om dessa städers övertagande av hela deras mentalsjukvård m. m.

Vidare har förhandlingsnämnden överlämnat avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset.

Slutligen har byggnadsstyrelsen avgivit förslag till medelsanvisning för vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker m. m.

**I. Avtal med storstäderna om övertagande av all psykiatrisk sjukvård m. m.**

**Statens förhandlingsnämnd**

Förhandlingsnämnden har lämnat redogörelse för de avtal som i december 1966 träffats med städerna Stockholm, Göteborg och Malmö om dessa städers övertagande av all mentalsjukvård m. m.

Nämnden anför därvid bl. a. följande.

Storstäderna övertog redan på 1920-talet mot statsbidrag ansvaret för vården av sina psykiskt sjuka enligt särskilda avtal. Dessa avtal träffades med Stockholm och Göteborg år 1925 samt med Malmö år 1927. Avtalen omfattade dock ej patienter som inte var hemortsberättigade i resp. stad och s. k. kriminalpatienter. Sådana patienter har vårdats på de statliga sjukhusen men omfattas ej av mentalsjukvårdsuppgörelsen med landstingen. Genom de nya storstadsavtalen övertas även nämnda patientkategorier. Storstäderna har beträffande patienter från resp. stad fr. o. m. den 1 januari 1967 ansvaret för all vård av psykiskt sjuka och epileptiker samt psykiskt efterblivna med undantag för sådana blinda och döva psykiskt efterblivna som skall mottas vid statens blind- och dövskolor. Statsbidrag för det utökade vårdansvaret skall utgå enligt reglerna i landstingsavtalen. Vid förhandlingarna har parterna varit ense om att dessa regler i tillämpliga delar skall gälla även för den av städerna tidigare övertagna mentalsjukvården. De gamla avtalen har därför ersatts av nya.

#### *Avtalens innehåll*

Statens bidrag till städerna för egentlig mentalsjukvård och specialvård baseras på 6 230 vårdplatser, varav 3 630 för Stockholm, 1 624 för Göteborg och 976 för Malmö. Om befolkningstalet i någon stad före den 1 januari 1971 ökar med minst tio procent skall på sätt framgår av avtalen stadens vårdplatsantal ökas i vad avser den egentliga mentalsjukvården. I övrigt är vårdplatsantalet låst för framtiden. Anläggningsbidrag skall utgå till 700 nya vårdplatser, varav 350 för Stockholm, 250 för Göteborg och 100 för Malmö. För upprustning skall utgå ersättning med sammanlagt 109 725 000 kr. avseende byggnader och med 9 975 000 kr. avseende utrustning. Dessa investeringsbidrag är indexanknutna på samma sätt som i landstingsavtalen. Ersättning för förvärv av mark skall utgå för 1 095 nya platser m. m.

För perioden 1967—1971 skall i riksstaten tas upp 60 milj. kr. för täckande av byggnadsbidragen. Beloppet motsvarar vad som under samma tid skall utgå till landstingen och skall anvisas i form av reservationsanslag om ca 12 milj. kr. för budgetår räknat.

Driftbidrag skall utgå av statsmedel för 6 230 vårdplatser. Beräkningen av driftbidraget skall ske enligt samma bestämmelser som gäller för andra landsting än Norrbottens läns landsting. Indexanknytning till statstjänstemännens löner skall göras.

Till städerna skall slutligen även utgå avskrivningsersättning enligt samma regler som för landstingen.

Stockholms stad skall fr. o. m. den 1 juli 1967 genom särskilt nyttjanderättsavtal disponera Psykiatriska sjukhuset i Stockholm för att kunna ombesörja vård till dess ersättningsplatser kan ordnas. Staten skall driva sjukhuset under första halvåret 1967, varvid patienter från städerna i

1\* — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 1 saml. Nr 69*

samma omfattning som före den 1 januari 1967 skall vårdas vid sjukhuset mot vederlag enligt självkostnadsprincipen.

Under förhandlingarna har städerna erinrat om att de undantagits från tillämpning av bestämmelserna om statsbidrag till anordnande och drift av psykiatriska avdelningar vid eller i anslutning till lasarett samt framhål- lit, att de ansåg det vara ett rättvisekrav, att även de erhåller statsbidrag för angivna ändamål.

Med hänsyn till direktiven för nämnden anser nämnden rimligt, att stä- derna fr. o. m. den 1 januari 1967 beträffande psykiatriska avdelningar vid eller i anslutning till lasarett skall äga uppbära statsbidrag enligt de grunder som vid varje tillfälle gäller för landstingen. Enigheten på denna punkt ingår som ett led i de träffade uppgörelserna och har därför fastsla- gits i en protokollsanteckning i avtalen.

De ekonomiska villkoren i avtalen skall i den mån ej annat framgår av dessa kunna efter förhandlingar ändras fr. o. m. år 1972. I likhet med vad som gäller för landstingen har parterna enats om att för framtiden låsa vissa frågor, t. ex. vårdplatsantalet och basbeloppen för anläggningsbidra- gen. Avtalen gäller fr. o. m. den 1 januari 1967 och ersätter de äldre avtalen. Utan hinder härav skall städerna tillkommande bidrag för år 1966 utbetalas med en tredjedel den 1 juni ettvarvt av åren 1967, 1968 och 1969.

Statens bidrag till läkarutbildning och forskning vid mentalsjukvårds- institutioner skall regleras genom särskilda avtal. Detsamma gäller den rättspsykiatriska verksamheten.

### *Kostnadsberäkningar*

Bidragens konstruktion omöjliggör en exakt beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av avtalen. Bl. a. blir storleken av anläggningsbidragen beroende av hur städerna organiserar utbyggnaden av sin mentalsjukvård.

*Investeringsbidragen* beräknas av nämnden till följande totalbelopp.

Anläggningsbidrag, högst .....	38 500 000
Upprustningsbidrag till byggnader .....	109 725 000
Utrustningsbidrag till nya platser, högst .....	3 500 000
Upprustningsbidrag till utrustning .....	9 975 000

Summa, högst kr. 161 700 000

Bidragen är beräknade på 6 230 vårdplatser och i kostnadsläget den 1 juli 1962.

Kostnaden för markköp kan inte nu beräknas, främst på grund av varia- tioner i markpriser. Även markbehovet per vårdplats kommer att variera med hänsyn till lokala förhållanden.

*Driftbidragen* för år 1967 uppskattas av nämnden på grundval av en av

medicinalstyrelsen beräknad vårddagkostnad av 62 kr. 50 öre till minst 142,1 milj. kr., räknat efter  $(365 \times 6\ 230)$  2 273 950 vårddagar.

Grundbeloppet för det *särskilda driftbidraget (avskrivningsersättningen)* kommer — vid en antagen befolkning inom städerna av 1 460 000 invånare — att uppgå till ca 8,7 milj. kr.

#### Departementschefen

Medan staten varit huvudman för större delen av den psykiatriska sjukvården inom landstingsområdena har städerna Stockholm, Göteborg och Malmö sedan 1920-talet med vissa undantag själva haft vårdansvaret för sina psykiskt sjuka. För patienter som inte haft »hemortsrätt» i resp. stad eller som hört till gruppen straffriförklarade har staten haft ansvaret. Enligt avtal med städerna har till vårdkostnaderna utgått statsbidrag som baserat sig på kostnaderna vid de statliga mentalsjukhusen.

Som jag redan anmält för riksdagen i prop. 1967:1 (bil. 7 s. 130) har Kungl. Maj:t den 28 oktober 1966 godkänt avtal med landstingen om deras övertagande av statens mentalsjukvård m. m. den 1 januari 1967.

Statens förhandlingsnämnd — som förhandlat med landstingen om övertagandet av den statliga mentalsjukvården — har därjämte haft i uppdrag att förhandla med storstäderna om övertagande av vårdansvaret för samtliga grupper psykiskt sjuka. Principerna i avtalen med landstingen skulle därvid gälla i tillämpliga delar. Sedan nämnden i december 1966 träffat preliminära avtal med storstäderna om övertagande av hela deras mentalsjukvård m. m. har Kungl. Maj:t den 24 februari 1967 med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1966: 64, SU 94, rskr 220) godkänt avtalen. Dessa har även godkänts av vederbörande städer. De tidigare avtalen har därmed upphört att gälla.

De nya avtalen innebär att storstäderna får driftbidrag till vården av psykiskt sjuka enligt samma grunder som landstingen. Bidraget baserar sig alltså i princip på den genomsnittliga vårddagkostnaden vid de av staten drivna mentalsjukhusen under år 1966. Vid beräkningen av personalkostnaderna omräknas de verkliga kostnaderna som om lön och förmåner utgått under hela året med de belopp som gällde vid 1966 års utgång. Det på så sätt framräknade beloppet räknas upp med 16 procent. Härtill läggs ersättning för pensionskostnader m. m. som beräknas till 20 procent av personalkostnaden. Därjämte utgår ersättning med 25 öre per vårddag för försäkringskostnader, bl. a. brandförsäkringsavgifter. Driftbidraget skall anpassas till den årliga procentuella förändringen av statstjänstemännens löner. Dessa bestämmelser överensstämmer helt med dem som gäller enligt avtalen med landstingen.

Driftbidrag skall enligt avtalen utgå för sammanlagt 6 230 vårdplatser.

Om befolkningstalet i någon stad ökar med minst tio procent före den 1 januari 1971 skall stadens vårdplatsantal för den egentliga mentalsjukvården ökas på visst sätt. I övrigt är antalet vårdplatser fixerat för framtiden.

Till storstäderna skall vidare utgå anläggningsbidrag för 700 nya vårdplatser med 55 000 kr. per plats vid helt nya sjukhus och med 30 000 kr. per plats till nya vårdplatser vid befintliga sjukhus jämte högst 20 000 kr. per plats för gemensamhetsanordningar. Beloppen är indexanknutna och överensstämmer med de belopp som gäller för landstingen. Vidare får även storstäderna visst upprustningsbidrag till befintliga vårdplatser, bidrag till utrustning av nya vårdplatser samt upprustningsbidrag till utrustning.

I likhet med vad som gäller för landstingen får storstäderna dessutom ett särskilt bidrag, s. k. avskrivningsersättning. Detta bidrag utgår med ett årligt grundbelopp som motsvarar en trettiondel av anläggningsbidraget — 55 000 kr. — multiplicerat med 3,25 promille av stadens invånarantal den 31 december 1966. Bidraget ändras med hänsyn till byggnadsstyrelsens hyggnadskostnadsindex.

De nya avtalen tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1967 och gäller liksom för landstingen under en femårsperiod fram till år 1972. För tiden där- efter kan nya förhandlingar tas upp. Bidragen till storstäderna för år 1966 enligt då gällande avtal, som skulle ha betalats ut under år 1967, skall enligt de nya avtalen betalas ut med en tredjedel under ett vart av åren 1967, 1968 och 1969.

Enligt avtalet med Stockholms stad skall driften av Psykiatriska sjukhuset i Stockholm — som f. n. drivs av staten — övertas av staden den 1 juli 1967. Sjukhuset kommer då att förhyras av staden enligt ett särskilt nyttjanderättsavtal. Under första halvåret 1967 fortsätter staten att driva sjukhuset mot en ersättning av sjukvårdshuvudmännen som svarar mot självkostnaderna.

De nya storstadsavtalen innebär ökade kostnader för staten. Det är dock svårt att exakt beräkna den totala kostnadsökningen eftersom en del av denna hänför sig till den ökade vårdnadsskyldighet som följer av de nya avtalen. Förhandlingsnämnden har uppskattat totalkostnaden för investeringsbidrag (inkl. utrustningsbidrag m.m.) till i runt tal 162 milj. kr. i prisläget den 1 juli 1962. Härtill kommer bidrag för inköp av mark för högst 1 095 vårdplatser. För investeringsbidrag — utom utrustningsbidrag — skall för perioden 1967—1971 anvisas sammanlagt 60 milj. kr. eller 12 milj. kr. för varje år. Driftbidraget för 6 230 vårdplatser uppskattas till minst 142 milj. kr. per år. Det särskilda bidragets grundbelopp beräknas till 8,7 milj. kr. per år. Till jämförelse kan nämnas att medicinalstyrelsen beräknat bidraget till storstäderna för år 1967 enligt oförändrade grunder till sammanlagt 90 milj. kr.

Medel för investeringsbidrag för nästa budgetår bör tas upp under ett nytt anslag Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m.m. i Stockholm, Göteborg och Malmö.

För driftbidrag m. m. beräknar jag för budgetåret 1967/68 en medelsåtgång med i runt tal 180 milj. kr. Av beloppet avser ca 30 milj. kr. den del av bidraget för år 1966 som skall betalas ut under år 1968. Driftbidraget bör för budgetåret 1967/68 tas upp under ett nytt anslag Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö. Även bidrag till utrustning samt till kostnader för markförvärv m. m. torde få bestridas från ifrågavarande anslag.

Av en protokollsanteckning till avtalen framgår att förhandlingsparterna varit ense om att statsbidrag bör utgå även till storstäderna för anordnande och drift av psykiatriska avdelningar vid lasarett enligt de grunder som vid varje tillfälle gäller för landstingen. Jag vill här erinra om det förslag som lagts fram i prop. 1967:1 (bil. 7, s. 138 ff.) om införande av ett enhetligt statsbidrag som skall utgöra en teknisk avlösning av 20 olika bidrag på hälso- och sjukvårdens område. Statsbidraget benämns Bidrag till viss hälso- och sjukvård och föreslås utgå med ett fixerat sammanlagt belopp av 395 milj. kr. för femårsperioden 1967—1971. För budgetåret 1967/68 tas 73 milj. kr. upp för ändamålet. I bidraget ingår bl. a. ersättning till landstingen för statsbidragen till anordnande och drift av psykiatriska kliniker vid lasarett. Anordnandebidraget har utgjort högst 6 000 kr. per plats vid nybyggnad medan driftbidraget uppgått till tre kr. per dag och patient. Dessa bidrag har inte utgått till storstäderna. Jag föreslår att storstäderna får ett bidrag som i princip motsvarar vad som skulle utgått om de nämnda statsbidragsgrunderna gällt även för storstäderna. Antalet vårdplatser vid psykiatriska lasarettkliniker i Stockholm, Göteborg och Malmö är ca 400. Räknat efter en beläggning med 85 % borde driftbidrag utgå med sammanlagt inte fullt 400 000 kr. per år. Jag föreslår att storstäderna tillsammans får 400 000 kr. per år för tiden 1967—1971 eller totalt för hela femårsperioden 2 milj. kr. Beloppet innefattar ersättning för såväl drift- som anordnandebidrag. Bidraget bör fördelas mellan städerna i förhållande till antalet vårdplatser och beläggning vid klinikerna. Det bör bestridas från anslaget till bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö.

I anslutning till storstadsavtalen har sjukvårdshuvudmännen ställt ekonomiska garantier för en fortsatt drift av Karsuddens sjukhus. Ett preliminärt avtal har därefter träffats med Södermanlands läns landsting om övertagande av sjukhuset. Enligt ett särskilt avtal mellan landstinget och övriga sjukvårdshuvudmän kommer sjukhuset att drivas såsom region-sjukhus för vård i första hand av rehabiliteringsbara psykopater. I enlighet med principerna för mentalsjukvårdsreformen har huvudmännen därvid förklarat sig vilja disponera hela sjukhuset för psykopatvård. Under sådana förhållanden är det inte möjligt att behålla den vid sjukhuset provisoriskt inrättade vårdanstalten med f. n. 20 platser för alkoholmissbrukare och ännu mindre att utöka denna i samband med en planerad nedläggning av den vårdanstalt med 20 platser som f. n. är anordnad vid Salberga sjukhus

(jfr. prop. 1967: 1, bil. 7, s. 178). Vårdanstalten vid Karsuddens sjukhus kan dock fortsätta under en övergångstid. Enligt en särskild överenskommelse i anslutning till avtalet om övertagande av sjukhuset skall under tiden 1 juli—31 december 1967 20 vårdplatser jämte erforderlig andel i gemensamhetsanordningar stå till den statliga nykterhetsvårdens förfogande för intagning enligt nykterhetsvårdslagen av sådana rehabiliteringsbara patienter som bör vårdas vid sjukhuset. Fr. o. m. den 1 januari 1968 äger staten ej lägga in några nya sådana patienter. De patienter som är ineliggande den 31 december 1967 skall dock fortfarande vårdas vid sjukhuset under den tid som är påkallad ur vårdsynpunkt. Södermanlands läns landsting har åtagit sig att mot ersättning som svarar mot självkostnaden svara för driften av de vårdplatser som staten sålunda skall disponera för nykterhetsvård.

I anslutning till förhandlingarna om överlåtelse av Karsuddens sjukhus har överläggningar ägt rum med representanter för Jämtlands läns landsting om anskaffande av ersättningsplatser för nyssnämnda båda anstalter för alkoholmissbrukare. Det har därvid visat sig möjligt att för angivna ändamål upplåta en vårdpaviljong med ca 40 vårdplatser vid Frösö sjukhus jämte erforderlig andel i sjukhusets gemensamhetsanordningar. Landstinget är berett att svara för driften av de vårdplatser m. m. som staten sålunda skall äga disponera för nykterhetsvården. Ersättning skall utgå till landstinget med belopp som motsvarar sjukhusets självkostnader för driften av nämnda platser. Med utgångspunkt i den för år 1967 beräknade vårdavgiften vid sjukhuset kan statens kostnader med full beläggning uppskattas till i runt tal 1 milj. kr. per år. Erforderliga ändringsarbeten i den planerade vårdavdelningen skall betalas av staten. Kostnaderna för nämnda arbeten och driftkostnadsersättningen till landstinget bör bestridas från vederbörande anslag till statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare.

De avtal med landstingen och storstäderna jag redovisat innebär att huvudmannskapet för hela den psykiatriska sjukvården samt för vården av samtliga grupper psykiskt efterblivna — utom vissa döva och blinda elever — och epileptiker nu vilar på de kommunala sjukvårdshuvudmännen.

Jag vill i detta sammanhang anmäla vissa utredningsförslag rörande den psykiatriska sjukvården m. m. som avlämnats de senare åren. Beträffande personalorganisationen vid sjukhusen har mentalsjukvårdsberedningens personaldelegation avgett två betänkanden. Det första, »Intervju och frekvensundersökningar m. m.» (SOU 1963: 24), utgör en redovisning och kartläggning av personalsituationen vid de statliga sjukhusen. Betänkandet har remissbehandlats och har jämte de yttranden som avgetts legat till grund för personaldelegationens senare betänkande »Mentalsjukhusens personalorganisation, Målsättning och utformning» (SOU 1965: 50). Behovet av personal för olika uppgifter har ingående penetrerats och principförslag till vårdorganisation läggs fram. Delegationen har föreslagit vissa förändringar av personalens antal och sammansättning och framhåller att dess förslag



bör bli vägledande i planeringsarbetet. Det bör ankomma på huvudmännen att ta ställning till hithörande frågor.

Vidare har 1957 års epileptikerutredning avgett ett betänkande angående epileptikervården (Stencil S 1964: 10) som bl. a. innehåller förslag om viss utbyggnad av epileptikervården. Förslaget har remissbehandlats. Mental-sjukvårdsberedningen har i en promemoria den 25 januari 1967 med förslag till riksorganisation resp. regionindelning för vissa grupper särskole-elever m. m. redovisat betänkandet och vissa yttranden över detta. Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande skisserat en ny organisation av epileptikervården, medan skolöverstyrelsen framhållit att en totalbedömning av resurserna vid de befintliga anstalterna i första hand bör ske. Med hänsyn till att utredningen endast behandlat vissa frågor rörande epileptikervården och till vad medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen anfört föreslår beredningen att organisationen av epileptikervården i dess helhet, dess omfång och dess materiella standard blir föremål för en översyn. Beredningen har överlämnat sin promemoria till landstingsförbundet. Jag anser att de för vården ansvariga huvudmännen i första hand bör ta ställning till om en sådan översyn skall ske.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat godkänna avtal med Jämtlands läns landsting om anordnande vid Frösö sjukhus av en statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

## **II. Avtal om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset**

### *Statens förhandlingsnämnd*

Kungl. Maj:ts förordning den 30 maj 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet har sedermera ändrats så, att den från den 1 juli 1953 skall gälla även vård på enskilt och halvskilt rum (SFS 1953: 270). Tidigare avsåg förordningen endast vård på allmän avdelning.

Direktionen för karolinska sjukhuset har därefter tillställt Stockholms stad och Stockholms läns landsting räkningar avseende kostnader för vård av patienter från staden och länet på halvskilda och enskilda rum vid karolinska sjukhuset. Debiteringarna, som skett enligt bestämmelserna i avtal den 23 oktober 1931 mellan staten, staden och landstinget rörande samarbete för uppförande och drift av karolinska sjukhuset, har kommit att uppgå till sammanlagt ca 17 660 000 kr. för tiden den 1 juli 1953—den 30 juni 1966.

Ifrågavarande kommunala huvudmän har hävdad, att betalningsskyldigheten inte kunnat ostridigt utläsas ur gällande avtal och förordningar samt att vårderna på enskilda och halvenskilda rum inte innefattas i de avtal, som parterna ingått med staten om vård på karolinska sjukhuset. De har därför inte betalat debiterade belopp.

Efter långvariga förhandlingar, som i slutskedet förts jämsides med förhandlingarna med Stockholms stad om ett nytt mentalsjukvårdsavtal, har statens förhandlingsnämnd, på ena sidan, samt delegerade för Stockholms stad och Stockholms läns landsting, på andra sidan, den 13 december 1966 träffat avtal om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset. Avtalet är träffat under förbehåll om godkännande av Kungl. Maj:t, Stockholms stadsfullmäktige och Stockholms läns landsting.

Avtalet innebär följande.

Staden och landstinget skall för vård av patienter på halvenskilda och enskilda rum vid karolinska sjukhuset t. o. m. år 1966 erlægga ett sammanlagt belopp av 9 milj. kr. Då sjukhusets debiteringar har beräknats uppgå till ca 18 milj. kr. vid utgången av år 1966, har parterna sålunda stannat för en hälftindelning i vad avser förfluten tid.

Det överenskomna ersättningsbeloppet fördelas på staden och landstinget i proportion till debiterade belopp. Staden har att erlægga 5 580 000 kr. och landstinget 3 420 000 kr. Beloppen skall betalas med en tredjedel under ett vart av åren 1967, 1968 och 1969.

För vård av patienter från staden och landstinget på halvenskilda och enskilda rum vid karolinska sjukhuset fr. o. m. den 1 januari 1967 skall staden resp. landstinget erlægga ersättning enligt tidigare nämnda bidragsförordning. Dagkostnaden skall dock vara maximerad på samma sätt som de driftbidrag, som staden resp. landstinget har att erlægga enligt avtalet om samarbete för karolinska sjukhusets uppförande och drift jämte där-efter träffade avtal om utbyggande av sjukhuset. Staden och landstinget får räkna sig till godo legosängsavgifter, som erläggs för patienter från staden resp. länet.

Nämnden framhåller, att de halvenskilda och enskilda platserna vid karolinska sjukhuset successivt omdisponerats för andra ändamål och härigenom starkt reducerats under senare år.

### *Departementschefen*

Förordningen den 30 maj 1937 angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet har med giltighet fr. o. m. den 1 juli 1953 ändrats på visst sätt (SFS 1953: 270). Med stöd av de sålunda ändrade bestämmelserna har direktionen för karolinska sjukhuset ansett sig böra från den 1 juli 1953 fortlöpande debitera Stockholms stad och Stockholms läns landsting kostnader för vård av patienter från staden

och länet på enskilda och halvenskilda vårdplatser vid sjukhuset. Beloppet beräknas uppgå till sammanlagt ca 18 milj. kr. den 31 december 1966.

Med hänsyn till den oklarhet angående betalningsskyldigheten, som har förelegat, har förhandlingsnämnden samt delegerade för staden och landstinget kommit överens om att 9 milj. kr. — dvs. ca hälften av beloppet — skall bestridas av staden och länet på visst sätt. För tiden fr. o. m. den 1 januari 1967 skall ersättning för vårdade patienter betalas av staden och länet i överensstämmelse med nämnda förordning och gällande avtal rörande samarbete för uppförande och drift av karolinska sjukhuset.

Jag har erfarit, att avtalet godkänts av Stockholms stadsfullmäktige den 23 januari 1967 och av Stockholms läns landstings förvaltningsutskott den 19 januari 1967.

Jag anser, att innehållet i det framlagda avtalet kan godtas. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad jag förordat i det föregående godkända avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset.

### III. Anslag för budgetåret 1967/68

#### I. Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Avlöningar

Från anslaget skall bestridas kostnaderna för avlöningar vid Vipeholms sjukhus med tillhörande utbildningsverksamhet. Vidare upptas medel under anslaget för de rättspsykiatriska stationerna, vilka förblir i statlig regi. Medel för dessa ändamål har hittills tagits upp under anslagen till statens mentalsjukhus och till utbildning av mentalsjukvårdspersonal.

	Beräknad ändring 1967/68		
	1966/67	Medicinalstyrelsen	Dep.chefen
<i>Tjänster</i>			
Läkare m. fl. ....	30	+ 2	+ 1
Lärare. ....	3	+ 4	—
Sjukvårdspersonal. ....	422	+ 24	+ 1
Kontorspersonal. ....	32	+ 1	+ 1
Ekonomipersonal. ....	70	+ 1	—
	<b>557</b>	<b>+ 32</b>	<b>+ 3</b>
<i>Anslag</i>			
Avlöningar till tjänstemän. ....	13 265 000	+ 3 171 000	+ 3 186 000
Arvoden och särskilda ersättningar. ....	27 000	+ 30 000	+ 17 000
	<b>13 292 000</b>	<b>+ 3 201 000</b>	<b>+ 3 203 000</b>

#### *Medicinalstyrelsen*

Förslagen om nya tjänster avser Vipeholms sjukhus.

1. a) För vården av de tuberkulossjuka patienter, som skall överföras från S:t Lars sjukhus, krävs en tjänst som förste läkare (52 272 kr.).

För utredningar rörande patienterna behövs ytterligare en psykologtjänst (48 204 kr.).

b) För skolundervisning av ett större antal patienter än f. n. bör inrättas en tjänst som rektor samt medel anvisas för två lärartjänster (96 480 kr.).

För personalutbildningen krävs ytterligare en instruktionsköterska (30 708 kr.).

c) En tjänst som sjukgymnast bör bytas ut mot en tjänst som chefsgymnast (29 004 kr.). Vidare bör en tandsköterska anställas (15 672 kr.).

En förstärkning av vårdpersonalen vid sjukhusets tre barnavdelningar bör ske med tre barnsköterskor (49 608 kr.).

För avlastning av skötarpersonalen bör vidare anställas 15 avdelningsbiträden (248 040 kr.).

Den intensifierade arbetsterapin, bl. a. vid en skyddad verkstad med industriellt arbete, kräver en personalförstärkning med en förste skötare och två skötare i arbetsterapi (63 168 kr.). Vidare behövs ytterligare en skötare i arbetsterapi för barnavdelningarnas terapiavdelning (20 664 kr.).

d) Förvaltningspersonalen bör förstärkas med ett biträde (19 524 kr.).

e) För ledning av städningsarbetet bör en överstäderska anställas (16 536 kr.).

f) För extra arbetskraft beräknat belopp bör uppräknas med ca 25 000 kr. för att bl. a. möjliggöra anlitande av talpedagog.

g) Arvodesposten bör höjas med ca 25 000 kr. för att öka möjligheterna att anlita läkarkonsulter.

2. Löneomräkning 2 milj. kr.

Medicinalstyrelsen beräknar för Vipeholms sjukhus 13 854 000 kr., för utbildningsverksamheten 488 300 kr. och för de rättspsykiatriska stationerna 2 154 000 kr.

### *Departementschefen*

Som jag tidigare redovisat övertas driften av Psykiatriska sjukhuset i Stockholm den 1 juli 1967 av Stockholms stad. Vid samma tidpunkt övertar Södermanlands läns landsting som nämnts Karsuddens sjukhus. Under första halvåret 1967 driver staten nämnda två sjukhus mot ersättning som svarar mot självkostnaden.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avrundat 16,5 milj. kr. Jag har därvid beräknat medel för nya tjänster vid Vipeholms sjukhus för en underläkare för den somatiska vården, en barnsköterska och en kansliskrivare. Vidare har jag beräknat en ökning med 10 000 kr. för anlitande av timlärare, 10 000 kr. för anlitande av talpedagog och ytterligare läkarkonsulter samt ca 12 000 kr. för ytterligare arvoden till föreläsare för utbildningen. Löneomräkningen har jag beräknat till i runt tal 3,1 milj. kr. med hänsyn till de nya avtal om löner för bl. a. sjukvårdspersonalen som numera träffats.

I detta sammanhang vill jag anmäla, att Kungl. Maj:t genom beslut den 13 januari 1967 medgivit att två extra tjänster som tandläkare resp. tandsköterska — vilka tjänster ursprungligen varit gemensamma för Vipeholms och S:t Lars sjukhus — under innevarande budgetår skall få användas enbart för förstnämnda sjukhus. Jag beräknar medel för dessa tjänster även för nästa budgetår.

I medelsberäkningen ingår även personalkostnaderna vid de rättspsykiatriska stationerna, som är avsedda för rättspsykiatriska undersökningar i brottmål av icke häktade personer, med ca 2,2 milj. kr. Fristående stationer finns i Norrköping och Örebro. Vidare finns stationer — tidigare benämnda avdelningar — som är knutna till de sjukhus i Stockholm, Uppsala, Jönköping, Lund, Göteborg, Sundsvall och Umeå, som övertagits av kommunal huvudman. Personalen vid dessa stationer förblir statlig även i fortsättningen. Jag kommer i det följande att vid anmälan av anslag för byggande av nya rättspsykiatriska kliniker närmare redogöra för planeringen av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kr.

## 2. Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Omkostnader

Från anslaget skall bestridas omkostnaderna vid Vipeholms sjukhus och de rättspsykiatriska stationerna, samt kostnaderna för mentalsjukvårdsberedningen. Medel för dessa ändamål har hittills tagits upp under anslagen till statens mentalsjukhus, till utbildning av mentalsjukvårdspersonal samt till kostnader för mentalsjukvårdsberedningen.

	Beräknad ändring 1967/68		
	Anvisat 1966/67	Mynd.	Dep.chefen
1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare.....	30 000	+ 5 000	+ 5 000
2. Reseersättningar .....	49 000	+ 12 000	+ 5 000
3. Bränsle, lyse och vatten .....	298 000	+ 22 000	+ 22 000
4. Övriga expenser .....	57 000	+ 10 000	+ 6 000
5. Inventarier .....	200 000	—	—
6. Tvätt och renhållning.....	600 000	+ 100 000	+ 67 000
7. Utspisning.....	1 350 000	+ 100 000	+ 100 000
8. Linne, gång- och sängkläder .....	300 000	+ 50 000	+ 30 000
9. Läkemedel m. m. ....	420 000	+ 30 000	—
10. Automobiles och transporter .....	35 000	—	—
11. Arbets- och sysselsättningsterapi m. m.....	30 000	—	—
12. Diverse utgifter .....	33 000	+ 8 000	+ 3 000
13. Resor för elever .....	—	+ 50 000	+ 50 000
14. Rättspsykiatriska stationer .....	100 000	—	—
15. Mentalsjukvårdsberedningen .....	800 000	— 150 000	— 300 000
	<b>4 302 000</b>	<b>+ 237 000</b>	<b>— 12 000</b>

### Departementschefen

Kostnaderna för mentalsjukvårdsberedningens verksamhet har hittills

bestritts från ett särskilt anslag. Beredningens ansvar för planeringen av berörda vårdområde har i samband med huvudmannaskapsreformen övertagits av de nya huvudmännen. Den granskning av ritningar för nya kliniker för psykiskt sjuka som övergångsvis utförs av beredningen ankommer fr. o. m. den 1 januari 1967 på centrala sjukvårdsberedningen. Under nästa budgetår kommer mentalsjukvårdsberedningen att fullfölja planeringen av de byggnadsarbeten som skall färdigställas av staten samt ombesörja utrustning av färdiga byggnader. Vidare kommer beredningen bl. a. att genomföra vissa vårdorganisatoriska utredningar. Arbetet får till denna del en rådgivande karaktär. Jag räknar med att beredningen skall kunna avveckla sin verksamhet under budgetåret 1967/68. De statliga byggnadsarbeten som därefter kvarstår kommer att slutföras av byggnadsstyrelsen. Kostnaderna för beredningen torde under nästa budgetår få bestridas från förevarande anslag. Jag beräknar ca 500 000 kr. för ändamålet.

Jag vill vidare anmäla att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 9 december 1966 (nr 630) bl. a. beslutat att fr. o. m. den 1 januari 1967 ta upp Vipeholms sjukhus i den förteckning över institutioner, som utgör bilaga till kungörelsen den 3 juni 1965 (nr 254) om ersättning för resor för vissa handikappade m. fl. Medel för ändamålet bör tas upp under förevarande anslag.

Anslaget bör föras upp med 4 290 000 kr.

Under hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 290 000 kr.

### **3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö**

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö* för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

### **4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö**

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö* för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 180 000 000 kr.

### 5. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i riksstaten för innevarande budgetår.

Enligt principbeslut av 1961 års riksdag (prop. 1961: 185, 1LU 49, rskr 398) skall nya rättspsykiatriska kliniker uppföras i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå.

#### *Byggnadsstyrelsen*

På grund av redovisade huvudhandlingar beräknas byggnadskostnaderna för klinikerna i Lund och Uppsala — inkl. kostnaderna för vissa yttre arbeten m. m. — till sammanlagt 14 620 000 kr., varav för kliniken i Lund 7 090 000 kr. och för kliniken i Uppsala 7 530 000 kr.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1967/68 beräknas till 1,6 milj. kr. för vardera kliniken i Lund och Uppsala, sammanlagt 3,2 milj. kr.

#### *Departementschefen*

Rättspsykiatriska undersökningar i brottmål utförs f. n. vid rättspsykiatriska kliniker och stationer. Häktade personer undersöks vid kliniker som utgörs av de psykiatriska avdelningarna vid fängvårdsanstalterna Långholmen, Håga, Malmö, Härlanda och Härnösand. Personer som är på fri fot undersöks vid två fristående stationer i Norrköping och Örebro samt vid stationer som är förlagda till vissa sjukhus i Stockholm, Uppsala, Jönköping, Lund, Göteborg, Sundsvall och Umeå. Administrativt lyder klinikerna under kriminalvårdsstyrelsen och stationerna under medicinalstyrelsen.

Samtidigt som den nya lagen den 16 juni 1966 (nr 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall trädde i kraft den 1 januari 1967 har de bestämmelser i den tidigare sinnessjuklagen som gällde rättspsykiatriska undersökningar i brottmål ersatts av en särskild lag den 16 juni 1966 om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål (nr 301). Tillämpningsföreskrifter till sistnämnda lag har utfärdats den 25 november 1966 (nr 613). För de rättspsykiatriska klinikerna har Kungl. Maj:t meddelat vissa föreskrifter genom beslut den 25 november 1966. Vidare har Kungl. Maj:t samma dag utfärdat instruktion för statens rättspsykiatriska stationer (nr 632).

I den tidigare nämnda prop. 1961: 185 framlades förslag till omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Förslaget innebar att den framtida organisationen av rättspsykiatriska kliniker och stationer skulle få en enhetlig uppbyggnad med medicinalstyrelsen som chefsmyndighet. Fem nya rättspsykiatriska kliniker skulle enligt förslaget byggas som ersättning för de kliniker som är knutna till vissa fängvårdsanstalter. De nya klinikerna skulle ligga i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt i fråga om forskning och undervisning vara knutna till resp. medicinska fakultet. För undersökning av häktade kvinnor föreslogs vidare en särskild undersökningsavdelning i anslutning till den nya fängvårdsanstal-

ten Hinseberg. Rättspsykiatriska stationer ansågs höra förläggas till fyra olika platser i landet. Som lämpliga förläggningsorter nämndes Norrköping, Jönköping, Kristianstad och Örebro. Riksdagen godkände propositionen men ansåg att en femte rättspsykiatrisk station borde förläggas till Sundsvall.

Genom beslut den 26 januari 1962 uppdrog Kungl. Maj:t åt mentalsjukvårdsberedningen att med beaktande av de av riksdagen antagna riktlinjerna för omorganisationen utreda och inkomma med förslag rörande den lokala förläggningen av rättspsykiatriska kliniker och stationer samt utarbeta byggnads- och utrustningsprogram för den nya organisationen.

Beredningen har sedermera redovisat programförslag för anordnande av kliniker och stationer. På basis av dessa förslag har projekteringsbeslut fattats av Kungl. Maj:t beträffande klinikerna i Lund och Uppsala. Kungl. Maj:t har sålunda den 24 februari 1967 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med mentalsjukvårdsberedningen, medicinalstyrelsen och kriminalvårdsstyrelsen utföra projektering fram t. o. m. färdigställande av bygghandlingar för uppförande av nämnda två kliniker. Beträffande kliniken i Göteborg måste samråd ske med Göteborgs och Bohus läns landsting om den närmare förläggningen av denna klinik innan projekteringsuppdrag kan ges. I fråga om den planerade kliniken i Stockholm har markfrågan ännu inte fått någon definitiv lösning. Enligt mentalsjukvårdsberedningens förslag skall denna klinik placeras på den tomt — det s. k. Kronobergsområdet — där Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus nu ligger. Verksamheten där skall flyttas till en ny barnklinik vid S:t Görans sjukhus som beräknas bli färdig i slutet av år 1969. Byggnadsstyrelsen utreder f. n. frågan om den framtida dispositionen av området. Den rättspsykiatriska kliniken i Umeå skall enligt beredningens förslag förläggas i anslutning till Umeå lasarett. Innan beslut härom fattas måste överenskommelse träffas med Västerbottens läns landsting.

Vad gäller förslaget om en avdelning för undersökning av häktade kvinnor har jag den 3 mars 1967 uppdragit åt mentalsjukvårdsberedningen att i samråd med medicinalstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen ytterligare utreda platsbehovet för sådana undersökningar samt utreda möjligheterna att alternativt förlägga avdelningen i anslutning till sjukhus eller annan institution än fångvårdsanstalt.

Enligt mentalsjukvårdsberedningens förslag skulle rättspsykiatriska stationer för undersökning av misstänkta på fri fot förläggas till Växjö, Jönköping, Norrköping, Örebro och Sundsvall. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1965 har stationerna i Norrköping och Örebro inrättats. Stationen i Norrköping är förlagd till den psykiatriska kliniken vid lasarettet medan stationen i Örebro provisoriskt inrymts i förhyrda lokaler i staden. Beträffande de befintliga stationerna i Jönköping och Sundsvall behövs inga andra åtgärder än att avtal träffas med vederbörande sjukvårdshuvudman om visst samarbete i fråga om driften. Vid de planerade nya rättspsykia-



triska klinikerna skall anordnas platser även för icke-häktade. I avvaktan på att organisationen blir helt utbyggd kommer undersökningar av personer på fri fot att t. v. utföras vid nuvarande rättspsykiatriska stationer.

Klinikerna i Lund och Uppsala byggs i huvudsak efter samma lokalprogram och ritningar varigenom projekteringskostnader och projekteringstid kunnat reduceras. På grundval av redovisade huvudhandlingar uppskattas kostnaderna — inkl. yttre arbeten och försörjningsåtgärder — i prisläget den 1 april 1966 för kliniken i Lund till 7 090 000 kr. och för kliniken i Uppsala till 7 530 000 kr. Jag finner att de angivna kostnadsramarna kan godtas.

Byggnadsarbetena för klinikerna i Lund och Uppsala beräknas kunna sättas i gång i februari 1968. Med en byggtid av ca 14 månader kan byggnaderna beräknas vara utrustade och inflyttningsklara till hösten 1969.

Byggnadsstyrelsen räknar för budgetåret 1967/68 med en medelsåtgång av 1,6 milj. kr. för vardera kliniken i Lund och Uppsala. Jag tillstyrker att ett belopp av sammanlagt avrundat 3 milj. kr. anvisas för ändamålet för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker* på kapitalbudgeten, under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Britta Gyllensten*

---

## Innehåll

	Sid.
I. <i>Avtal med storstäderna om övertagande av all psykiatrisk sjukvård m. m.</i>	2
Statens förhandlingsnämnd	2
Departementschefen	5
II. <i>Avtal om ersättning för viss vård vid karolinska sjukhuset</i>	9
Statens förhandlingsnämnd	9
Departementschefen	10
III. <i>Anslag för budgetåret 1967/68</i>	11
1. Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Avlöningar	11
2. Statlig psykiatrisk sjukhusvård: Omkostnader	13
3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö	14
4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. i Stockholm, Göteborg och Malmö	14
5. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker	15